

реформування законодавства про публічні закупівлі та запровадження нової системи «Прозорро» («Prozorro»).

Література:

1. Кауфман Д. 10 мифов о государственном управлении и коррупции / Дэниел Кауфман. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/rus/2005/09/pdf/basics.pdf>.
2. World Bank Group. 2015. *Benchmarking Public Procurement 2015: Assessing Public Procurement Systems in 77 Economies*. [Електронний ресурс]. – Washington, DC: World Bank. – Режим доступу: <http://bpp.worldbank.org/reports>
3. World Bank Group. 2016. *Benchmarking Public Procurement 2016: Assessing Public Procurement Systems in 77 Economies*. [Електронний ресурс]. – Washington, DC: World Bank. – Режим доступу: <http://bpp.worldbank.org/reports>
4. World Bank Group. 2017. *Benchmarking Public Procurement 2017: Assessing Public Procurement Regulatory Systems in 180 economies*. [Електронний ресурс]. – Washington, DC: World Bank. – Режим доступу: <http://bpp.worldbank.org/reports>

Кузьменко Г.І.

*кандидат економічних наук, заслужений економіст України
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

ОЦІНЮВАННЯ ПОДАТКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВИ, РЕГІОНУ ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Розвиток кожної країни, її регіонів та суб'єктів господарювання безсумнівно залежить від інновацій. Основним критерієм, що дозволяє оцінити можливості інноваційної діяльності та спрогнозувати стратегією інноваційного розвитку є інноваційний потенціал. Сам інноваційний потенціал залежить від системи потенціалів, які варіюються залежно від рівня його розгляду та оцінки (макро-, мезо- та макрорівень): виробничо-технологічний, кадровий, інформаційний, фінансовий, організаційний тощо. В цей перелік обов'язково слід включити податковий потенціал, від величини якого залежить, в першу чергу фінансування інноваційної діяльності як на рівні підприємств, так і на рівні регіону та держави шляхом залучення бюджетного фінансування.

Якщо абстрактно уявити категорію податкового потенціалу як суб'єктивну формалізацію процесів вилучення певної частини ресурсів власників для задоволення національних потреб (на різних рівнях), можна припустити, що спроможність економіки створювати нову вартість, відповідно, як і державні претензії на вилучення частки цієї вартості, визначають процес відтворення фінансових ресурсів. Більшість науковців, які займаються дослідженням проблем, так чи інакше пов'язаних з категорією «податковий потенціал», схилиються до єдиної точки зору відносно того, що податковий потенціал це, насамперед, можливість податків, завдяки мобілізації оподатковуваних ресурсів, приносити доходи в бюджет. У даному контексті, експонуючи податковий потенціал через призму податкових відносин, як врегульованих нормами податкового права суспільних фінансових відносин, які виникають з приводу встановлення і справляння податків з підприємств і фізичних

осіб, доцільно говорити про загальну можливість податків (зборів), податкових інститутів і інструментів, сукупність яких забезпечує деяку умовну суму податкових надходжень до бюджетів різних рівнів. Під оподатковуваними ресурсами, в даному випадку розуміють ресурси, які відповідно до податкового законодавства держави, виступають об'єктами оподаткування і виступають основою для обчислення бази оподаткування того чи іншого податку.

В таких умовах, актуальним є питання визначення природи податкового потенціалу суб'єкта господарювання, можливостей формування інтересу підприємства, в особі власників капіталу і менеджерів, до визначення величини і оцінки податкового потенціалу, не тільки з позиції отримання вигоди у взаємовідносинах з державою, але і з позиції факторів, які забезпечують сприятливі умови для створення і приросту вартості підприємства.

В даному ракурсі справедливим є визначення сутності податкового потенціалу Каламбет С.В. [2, с. 163], яка зазначає: «на мікрорівні відповідно до структури економічної діяльності суб'єктів господарювання під податковим потенціалом розуміється сукупність статичних та динамічних складових забезпечення сталого функціонування і розвитку підприємства». При цьому статична складова економічної діяльності підприємства, як зазначає автор, об'єднує всі засоби, здатності та можливості, що дозволяють підприємству виробляти прибуток (земля, будинки, обладнання, положення в інфраструктурі, грошові кошти, виробничі запаси, транспортні засоби тощо), а динамічна складова являє собою матеріальні й фінансові потоки підприємства (матеріальні витрати, оплата праці, реалізована продукція, виручка, додана вартість тощо), які, об'єднуючись зі статикою, перетворюють здатності статичної виробляти прибуток у дійсність [2, с. 197].

Як відомо, податкові відносини не можуть відбутися тільки завдяки зусиллям однієї держави, як і будь-які інші відносини, вони є двосторонніми. Отже, формування податкових доходів держави, з одного боку, і податкових витрат підприємств, як форми реалізації податкового потенціалу, з іншого боку, передбачає активну участь платників податків у цьому процесі. Ця участь реалізується в рамках визначеної на законодавчому рівні податкової поведінки, основу якої повинні складати не тільки такі ознаки податків як законність і примусовість, але і, як справедливо відзначає І.В. Горський [1, с. 24], відтворюваність податку.

Відтворюваність податку обумовлена, насамперед, тривалістю існування податку як фінансової категорії в рамках держави. Крім того, з метою реального забезпечення відтворення податку, потрібно забезпечити відтворення бази оподаткування. База оподаткування, у свою чергу, є похідною результатом від організації руху капіталу. У цьому зв'язку будь-який суб'єкт господарювання, у межах якого здійснюється рух капіталу, не буде мати економічної можливості звести податкові відносини з державою до «нуля» за допомогою різних способів ухилення або обходу податків у випадку, якщо немає регламентації цього процесу з боку самої держави.

Податкові відносини є двосторонніми, у яких однією зі сторін є платник податків - суб'єкт господарювання (підприємство, установа, організація), а іншою стороною – держава. Основу податкових відносин складають податкові зобов'язання. Виходячи з теорії зобов'язань, вони також повинні бути двосторонніми. Це означає, що якщо платник податків (підприємство) формує податкові зобов'язання і виступає перед державою як боржник, то і держава, у силу двосторонності зобов'язань, також повинна приймати на себе податкові зобов'язання та бути зобов'язаною перед платником податків, щонайменше, за однозначність трактування податкового законодавства і нести відповідальність за ефективне використання мобілізованих податкових доходів.

У цих умовах інтерес до формування податкового потенціалу суб'єкта господарювання буде реалізований не тільки з боку держави, але і з боку самого економічного суб'єкта (підприємства) – платника податків з позиції оптимізації величини податкового потенціалу та використання його як фактора створення і максимізації доданої вартості.

Таким чином, на підставі аналізу сучасних концепцій визначення сутності податкового потенціалу на макро- та мікрорівні, можна запропонувати авторське визначення поняття «податковий потенціал суб'єкта господарювання». Податковий потенціал суб'єкта господарювання - це цільова ідентифікативна величина ресурсів суб'єкта господарювання, які можуть бути трансформовані у податкові надходження до бюджетів різних рівнів, за певних умов формування і використання таких ресурсів, в процесі провадження звичайної діяльності суб'єкта господарювання, створення ним доданої вартості і забезпечення її максимізації. Місце і роль категорії «податковий потенціал» в системі податкових відносин можна розкрити таким чином: це інтегральний показник, який характеризує можливість і спроможність суб'єкта господарювання забезпечити формування дохідної частини бюджетів різних рівнів та водночас раціональне використання власних ресурсів з метою збереження стабільного стану і стійкого розвитку економічної системи

Виходячи з місця і ролі податкового потенціалу суб'єкта господарювання в системі податкових відносин, доцільно класифікувати його на оптимальний та фактичний. Оптимальний податковий потенціал суб'єкта господарювання - це максимально можлива величина ресурсів суб'єкта господарювання, яка може бути трансформована в системі оподаткування даного суб'єкта господарювання у податкові платежі, в процесі провадження ним звичайної діяльності, за стандартних податкових умов і зусиль, при оптимальному використанні ресурсів та створення доданої вартості. Фактичний податковий потенціал суб'єкта господарювання - це реальна величина ресурсів суб'єкта господарювання, яка підлягає вилученню в системі оподаткування даного суб'єкта господарювання, у вигляді податкових платежів в процесі провадження ним звичайної діяльності, за певних умов формування і фактичного використання ресурсів (відмінних від стандартних), обумовлених впливом факторів внутрішнього або зовнішнього середовища функціонування суб'єкта господарювання, в процесі створення доданої вартості.

Структуру податкового потенціалу можна представити за допомогою двох підходів. Відповідно до ресурсного підходу – це сума можливих в даних умовах податкових вилучень, диференційованих за видами оподатковуваних ресурсів (податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб, плата за землю тощо). Відповідно до структурного підходу – це сума можливих в даних умовах податкових вилучень, диференційованих залежно від організаційної структури бізнесу (галузь, вид діяльності тощо). Можна виділити три функції податкового потенціалу: ресурсозабезпечувальна – передбачає акумулювання фінансових ресурсів для забезпечення державних потреб; регулююча – виступає індикатором регулювання структури бізнесу (виробничої, організаційної тощо); інформаційно-аналітична – дає можливість здійснювати оцінку, аналіз, планування і прогнозування податкових надходжень до бюджетів різних рівнів.

Відповідно кількісне оцінювання податкового потенціалу пропонується здійснювати, базуючись на результатах попереднього оцінювання виробничого, інноваційного, фінансового, маркетингового, управлінського, мотиваційного потенціалу суб'єкта господарювання, оскільки саме від цих складових значною мірою залежить податковий потенціал підприємства. Врахування всіх означених вище складових дозволить забезпечити комплексну та всебічну оцінку податкового потенціалу підприємства.

Література:

1. Горский И.В. Налоговый потенциал в механизме межбюджетных отношений / Горский И.В. [Текст] // Финансы. - 1999. - №6. - С. 10-27.
2. Каламбет С.В. Податковий потенціал: теорія, практика, управління: [наукова монографія] [Текст] / С.В. Каламбет. - Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2001. - 304 с.

Магопець О. А.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ПОДАТКОВІ ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Роль податкових інструментів у стимулюванні інноваційної діяльності полягає, насамперед, у можливості держави спонукати платників податків здійснювати відповідну діяльність через відмову від певної частини коштів, які у вигляді податків повинні надходити від суб'єктів підприємницької діяльності до бюджетів різних рівнів. Як правило, такі кошти залишаються у розпорядженні відповідних суб'єктів підприємницької діяльності з метою їх спрямування на проведення НДДКР, використання і комерціалізацію їх результатів, впровадження інновацій, модернізацію виробництва тощо.

Аналіз закордонної практики та вітчизняних здобутків в сфері податкового стимулювання інноваційної діяльності засвідчує, що інструментами такого стимулювання здебільшого виступають податкові пільги. Податкова пільга – це передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі за наявності певних підстав (п. 30.1 Податкового кодексу України), під якими розуміють особливості, що характеризують певну групу платників податків, вид їх діяльності, об'єкт оподаткування або характер та суспільне значення здійснюваних ними витрат [1].

Податкові пільги надаються шляхом :

- податкового вирахування (знижки), що зменшує базу оподаткування до нарахування податку та збору;
- зменшення податкового зобов'язання після нарахування податку і збору;
- встановлення зниженої ставки податку та збору;
- звільнення від сплати податку та збору (п. 30.9 Податкового кодексу України) [1].

Нині в Україні у якості податкових інструментів стимулювання інноваційної діяльності застосовуються податкові пільги у вигляді звільнення від оподаткування певних видів діяльності та окремих операцій у межах визначених видів діяльності за обмеженим переліком податків і зборів, а саме: податку на прибуток підприємств, податку на додану вартість та плати за землю.

Світова практика застосування податкових інструментів стимулювання інноваційної діяльності налічує значно більший арсенал податкових пільг, хоча перелік податків і зборів в межах яких вони застосовуються теж не дуже широкий, здебільшого це податки, що стосуються оподаткування капіталу, праці й споживання.

В межах оподаткування податку на прибуток ефективно використовуються такі інструменти стимулювання інноваційної діяльності, як [2, с. 20-35]: